

Голові разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 38.053.014
Чорноморського національного
університету імені Петра
Могили, доктору наук з
державного управління,
професору
Ємельянову Володимирі
Михайловичу.

ВІДГУК

офіційного опонента доктора наук з державного управління,
професора кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди, **Орлової Наталії Сергіївни** на
дисертаційну роботу здобувача наукового ступеня доктора філософії
Суслова Миколи Миколайовича на тему «**Механізми здійснення
локальної ідентичності об'єднаних територіальних громад в умовах
децентралізації**»,

подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду ДФ 38.053.014 у
Чорноморському національному університеті імені Петра Могили на
здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності
281 – публічне управління та адміністрування

**Актуальність теми дисертації, її зв'язок з науковими програмами,
темами.**

Важливість і актуальність теми «Механізми здійснення локальної ідентичності об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації», розкривається через місце і роль локальної ідентичності, що формується навколо цінностей, цілей локальної спільноти, яка може стати фундаментом сталого розвитку, основою мобілізації членів спільноти для вирішення політичних і соціально-економічних завдань громади.

У цьому контексті надзвичайно важливим є науково-теоретичний аналіз механізмів формування локальної ідентичності в об'єднаних територіальних громадах у процесі децентралізації та пропозицій щодо удосконалення локальної ідентичності ОТГ в практиці державного управління в Україні.

В дисертаційному дослідженні зроблено вагомий внесок у формування локальної ідентичності територіальної громади за допомогою таких механізмів, як самоідентифікація, соціальна інституціоналізація, структуризація місцевої спільноти та її самовизначення. Зазначене свідчить, що тема дисертаційного дослідження є актуальною та практично значущою.

Зазначене визначає головні аспекти актуальності теми дисертаційного дослідження Суслова Миколи Миколайовича, в якому зроблено спробу

обґрунтування механізмів формування локальної ідентичності в об'єднаних територіальних громадах у процесі децентралізації державної влади в Україні.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Аналіз змісту дисертації та анотації, рекомендацій та висновків свідчить, що наукова новизна дослідження має належний рівень обґрунтованості. Це підтверджено значною кількістю проаналізованих дисертантом нормативно-правових актів, які регулюють відносини у сфері місцевого самоврядування в Україні, науковими здобутками та прикладними напрацюваннями вчених і практиків.

Аналіз теоретико-методологічних положень та розробка практичних рекомендацій щодо впровадження механізмів здійснення локальної ідентичності об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації влади, сталого розвитку громад підтверджує системність аналізу та виявлення дисертантом причинно-наслідкових зв'язків для розуміння концепту локальної ідентичності за допомогою наступних методологічних підходів: примордіалістський (примордіалізм), есенціалістський (есенціалізм), інтерналістський та екстерналістський, інструменталістський (інструменталізм), конструктивістський (конструктивізм). Доповнення існуючих підходів до розуміння локальної ідентичності, зокрема управлінським, психологічним, географічним, адміністративним, дозволяє враховувати особливості процесу формування локальної ідентичності, як форми колективної ідентичності, за якої її носії, члени місцевого співтовариства, виявляються здатними до просторово-часової ідентифікації, ціннісного, емоційного, регулятивного самовіднесення із зовнішнім світом, що свідчить про послідовність і логічність викладу матеріалу, відповідність здобутих наукових результатів поставленій у роботі меті та завданням дослідження.

Обґрунтованість висунутих наукових положень підкріплюється логічним викладенням матеріалу, глибоким аналізом та узагальненням теоретичного та практичного досвіду, залученими матеріалами та науковими джерелами з фахових питань, впровадженням здобутих результатів в практичну діяльність органів місцевого самоврядування та громадських організацій. Основні наукові положення, висновки і практичні рекомендації, викладені в дисертації, є достатньою мірою обґрунтованими, логічними і послідовними.

Достовірність результатів і новизна дослідження, повнота їх викладу в опублікованих працях. Достовірність висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі, забезпечена використанням наукової методології та застосуванням сучасних методів проведення досліджень. Уважне ознайомлення зі змістом дисертації, анотації до неї та наукових публікацій дисертанта дає підставу визначити основні наукові положення та висновки, що характеризуються науковою новизною і відображають особистий внесок автора, ступінь їх обґрунтованості та

достовірності. В дисертаційному дослідженні дисертантом представлено система формування локальної ідентичності громади через ефективне управління комунікаційною стратегією громади, яка є інструментом підвищення довіри громади до місцевої влади, покращення згуртованості громади. Але суттєвим резервом стратегій є відсутність чітких критеріїв, як це покращення/підвищення буде вимірюватися. Тому в цьому дослідженні дисертантом запропоновані кількісні та якісні критерії оцінки Комунікаційної стратегії ОТГ.

Згоджуємося з аргументами дисертанта, що Комунікаційна стратегія ОТГ буде ефективною лише тоді, коли всі стратегічні цілі матимуть вимірюваний результат, а не носитимуть рекомендаційний характер..

Наукова новизна одержаних результатів визначається особистим внеском автора у вирішення актуального наукового завдання у галузі державного управління, що полягає в теоретичному обґрунтуванні механізмів формування локальної ідентичності в об'єднаних територіальних громадах у процесі децентралізації та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення локальної ідентичності територіальних громад в практиці державного управління в Україні.

Найсуттєвіші результати дослідження, що містять наукову новизну, полягають у тому, що:

вперше:

– запропоновано комплексний програмно-цільовий підхід щодо запровадження локальної ідентичності територіальної громади за допомогою інтегративного впливу таких механізмів: самоідентифікації (через мову, традиції, що підтримуються місцевою спільнотою, соціальний, культурний досвід, систему освіти); соціальної інституціоналізації (перетворення соціальних намірів у норму та формування відповідних правил співіснування, ідентифікуючи індивіда з певною соціальною спільнотою (місцевим співтовариством); структуризації місцевої спільноти (місцева еліта: культурні діячі, освітяни, представники громадських рухів, управлінці, що уповноважені приймати рішення та реалізовувати спільні інтереси місцевої спільноти, що здатні її об'єднати); місцевого самовизначення (історичні, культурні, побудові, етнічні особливості, що формують узагальнений образ представника даного місцевого співтовариства);

удосконалено:

– методичні положення щодо оцінювання ефективності комунікаційних стратегій в громадах як інструмента консолідації суспільства до вирішення питань місцевого значення та забезпечення оперативного інформаційного зв'язку із громадянами у період кризи на основі уточнення критеріальних компонентів, які включають *якісні* (участь громадян у місцевих заходах, створення нових підприємств та відновлення існуючих, створення рекреаційних зон підвищення якості життя населення, зменшення рівня локальної міграції, наявність молодіжного потенціалу в громаді, зростання відсотку молоді в громадах) та *кількісні* (моніторинг

громадської думки, доходи місцевого бюджету, відсоток бізнесу, вимірювання рівня забрудненості водоймищ, повітря, відсоток комунальної інфраструктури, рівень народжуваності, відсоток молоді, рівень надання соціальних послуг) показники;

- підходи щодо визначення рівня локальної ідентичності в громадах від найнижчого (ототожнення людини із певною територією) до найвищого (передбачає відчуття приналежності індивіда до соціально активної спільноти) на основі ідентифікації локальної ідентичності у таких площинах: *номінальна* – індивід чи група індивідів вирізняє себе із загального соціуму і починає ототожнюватися з певною спільнотою, яка проживає на території відповідної громади та *реальна* – індивід добровільно проявляє соціальну активність на користь своєї місцевої спільноти на основні загальноприйнятих цінностей та інтересів;

дістали подальшого розвитку:

- понятійно-категорійний апарат науки публічного управління шляхом уточнення таких понять, як «*локальна ідентичність*» (стан індивіда, що ґрунтується на відчутті ним особистої тотожності з територією громади, конкретною місцевістю (село, селище, місто), інструмент консолідації місцевого співтовариства, його ціннісно-культурний потенціал, базова основа для формування спроможної об'єднаної територіальної громади); «*територіальна ідентичність*» (обожнювання індивіда себе з територією, місцем народження/проживання), «*регіональна ідентичність*» (відчуття індивідом приналежності до певної регіональної спільноти), «*ідентифікація*» (визначення індивідом, своєї ролі та місця в соціумі (співтоваристві, суспільстві) в процесі взаємозв'язку з іншими членами співтовариства); «*формування локальної ідентичності*» (діяльність місцевих акторів (представників місцевої влади, політичних партій, депутатів, громадських діячів, представників науки та культури) спрямована на побудову групової поведінки, збереження культури й традицій в громаді, формування довіри один до одного та владних інститутів;

- обґрунтування механізмів конструювання локальної ідентичності, що дозволяють забезпечити локальну соціальну уніфікацію членів місцевої спільноти: територіальний маркетинг; брендинг громади; соціальна політика; символічна політика; місцевий патріотизм;

- підходи що мають принципове методологічне значення для розуміння концепту локальної ідентичності: примордіалістський (примордіалізм), есенціалістський (есенціалізм), інтерналістський та екстерналістський, інструменталістський (інструменталізм), конструктивістський (конструктивізм).

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи є результатом особистих наукових досліджень автора з обґрунтування теоретико-методологічних положень та розробки практичних рекомендацій щодо розвитку локальної ідентичності в об'єднаних територіальних громадах у процесі децентралізації.

Усі наукові результати, що викладені в дисертаційній роботі та виносяться на захист, одержані самостійно.

Значення роботи для науки і практики та шляхи використання результатів дослідження.

Основні теоретичні положення, висновки і пропозиції дисертаційної роботи мають практичне спрямування та забезпечують методичне та практичне підґрунтя для розвитку локальної ідентичності в об'єднаних територіальних громадах у процесі децентралізації.

Результати дослідження були використані у роботі Баштанської міської громади Баштанського району Миколаївської області, Дорошівської сільської громади Вознесенського району Миколаївської області, Всеукраїнської громадської організації «Територія Жінок», в межах комплексного наукового проекту прикладного дослідження, що виконувався викладачами кафедри публічного управління та адміністрування ННПУА ЧНУ імені Петра Могили.

Теоретичні положення та практичні рекомендації, які обґрунтовано в дисертаційній роботі, впроваджені в навчальний процес у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили.

Оцінка оформлення дисертації та змісту анотації. Дисертація та анотація оформлені згідно з вимогами МОН України. Зміст дисертаційної роботи логічний, мова викладення зрозуміла, виклад матеріалу послідовний і розкритий достатньою мірою.

Результати дослідження опубліковано в 5-х статтях наукових вітчизняних фахових виданнях (категорія Б); 1 статті у виданнях *Scopus*; 7-х опублікованих працях у виданнях апробаційного характеру.

Ознайомлення з текстом анотації дає змогу констатувати, що її зміст повною мірою відображає основні положення та висновки дисертації.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. У цілому, позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, необхідно зробити певні зауваження та вказати на окремі положення роботи, що викликають дискусію:

1. В першому розділі (підрозділ 1.3) аналізуючи європейський досвід розвитку локальної ідентичності дисертант приходить до висновків, що низка об'єктивних факторів впливу формують локальну ідентичність в окремій громаді. Однак в першу чергу це стосується великих міських громад, які розвиваються значно швидше, мають більше ресурсів. Які рекомендації можна запропонувати для України - де велика кількість невеликих міських та сільських громад?

2. У формуванні локальної ідентичності важливу роль грає місцева еліта. Але, на жаль, практично за рамками роботи залишилось питання впливу локальної еліти на локальну політичну ідентичність. Висвітлюючи роль локальної еліти у формуванні локальної ідентичності, потрібне було б звернути увагу на її роль у формуванні органів місцевого самоврядування.

3. В дисертаційному дослідженні автор використовує експерте опитування, щоб з'ясувати на скільки члени громади усвідомлюють і обізнані про особливості своєї громади та її унікальність, що безпосередньо впливає на рівень ідентичності в громаді, але автором не уточнено на яку саме складову локальної ідентичності було спрямовано опитування.

Водночас, висловлені зауваження та пропозиції мають дискусійний характер і не знижують загальної високої оцінки результатів дослідження.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Суслова Миколи Миколайовича «Механізми здійснення локальної ідентичності об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації» є завершеним самостійним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему. Дисертація виконана на достатньо високому теоретичному рівні, розділи дисертації пов'язані між собою структурно і змістовно, висновки роботи є достатньою мірою аргументованими і доказовими. Рівень проведеного дослідження та його практична спрямованість свідчать про наукову зрілість здобувача.

Важливість одержаних дисертантом наукових результатів, їх практична цінність у сукупності становлять необхідні підстави для твердження про те, що представлена дисертаційна робота Суслова Миколи Миколайовича «Механізми здійснення локальної ідентичності об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 341 від 21.03.2022 р.), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління,
професор кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди,
м. Переяслав, Україна

Підпис
Наталія ОРЛОВА